

Remissvar

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän förmögenhetsrätt
Diarienummer: Ju2024:05 / SOU 2025:91
Datum: 15 januari 2026

SOU 2025:91 – Nya regler om arv och testamente

Inledning

Sveriges Juridiska Byråer SJB har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet "Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor" (SOU 2025:91).

Föreningen företräder jurister med akademisk juridisk examen som är yrkesverksamma utanför advokat kåren och som regelmässigt biträder enskilda och företag i civilrättsliga angelägenheter, däribland frågor om arv, testamente och boutredning.

Föreningens utgångspunkt

Sveriges Juridiska Byråer SJB har i detta remissvar valt att inte ta ställning till samtliga av de materiella arvs- och testamentsrättsliga förslag som lämnas i betänkandet. Enbart frågan om kusiner och andra mer avlägsna släktingar i vissa fall ska ha rätt att arva varandra i avsaknad av testamente har bemötts. Föreningens remissyttrande har därutöver tagit upp frågan om huruvida utredningens förslag påverkar medlemmarnas möjligheter att åta sig uppdrag, verka på marknaden eller annars utöva juridisk verksamhet på likvärdiga villkor.

Bedömning avseende påverkan på våra medlemmar

Efter genomgång av betänkandet gör föreningen följande bedömning. Utredningens förslag innehåller inga bestämmelser som begränsar, inskränker eller på annat sätt förändrar möjligheterna för jurister som inte är advokater att åta sig uppdrag inom området.

Det föreslås inte några nya exklusivetsregler, behörighetskrav eller uppdragsbegränsningar som särskilt gynnar eller missgynnar någon kategori av juridiska yrkesutövare. Föreningen noterar vidare att administrativa och processuella uppgifter även fortsättningsvis kan utföras av ombud och juridiska biträden utan krav på advokattitel.

Bedömning avseende om kusiner och andra mer avlägsna släktingar i vissa fall ska ha rätt att ärva varandra i avsaknad av testamente

Efter genomgång av betänkandet vill föreningen framföra följande.

Sett ur en internationell kontext sticker de flesta nordiska länder ut, där kusiner och mer avlägsna släktingar normalt inte kan ärva varandra i avsaknad av testamente. Undantag är Norge. Internationellt är det således vanligare att kusiner eller mer avlägsna släktingar kan ärva varandra i vissa fall även vid avsaknad av testamente. Föreningen ser inte att Sverige bör inta en ställning som skiljer sig från det som är vanligast internationellt.

Sverige bör således respektera att grundprincipen vid arv är att det ska stanna inom släkten.

För att det inte ska bli allt för omständligt och kostsamt att fördela arv, bör rätten att ärva utan testamente i vissa fall stanna vid kusiner. Mer avlägsna släktingar såsom kusinbarn bör således inte komma ifråga. Vidare bör kusiner enbart komma i fråga för arv vid avsaknad av testamente, när närmare släktingar inte finns.

Dagens reglering där arv kan gå till Allmänna arvsfonden kan ses som att staten inträder som arvtagare i vissa fall. Denna princip strider mot principen om att arv ska stanna inom släkten, och arvslagstiftningen bör respektera denna princip, särskilt när det handlar om avlidna personers vilja.

Enligt utredningen är det enbart en liten andel i undersökningar som vill att Allmänna arvsfonden ska ärva. Det handlar om siffror kring 12 procent, vilket är en mycket låg siffra. Uppgiften ska inte förväxlas eller sammanfogas med ideella föreningar, såsom Barncancerfonden, som det enligt undersökningarna är mer vanligt att personer vill ge sitt arv till.

Föreningen tror att det kan ha ett symboliskt värde när någon får ett arv från en kusin, även om värdet på arvet inte skulle vara större. Det är trots allt någon i släktens kvarlåtenskap som fördelas, och det kan naturligtvis ha ett värde mer än det rent ekonomiska värdet.

Om det nu även är så att kusiner är den avlidnas närmaste släktingar, kan det även finnas en önskan från den som avlider att någon i släkten tillser att graven överses vid jämna mellanrum, och kanske till och med någon gång besöks. Att kusinerna då får ett arv – även om det enbart skulle vara av mer symboliskt värde – kan i detta avseende ha en betydelse för det känslomässiga engagemang från släkten som kommer efter någons bortgång. Genom att kusiner blir arvtagare gör även att dessa mer sannolikt får reda på bortgången, vilket de annars kanske inte hade fått.

Vidare utgörs Sveriges befolkning av många personer med kulturella rötter i andra delar av världen än Norden. Många med utomnordiska rötter har en tradition av att umgås mer med kusiner även i vuxen ålder, och återigen är det vanligast i utomnordiska länder att kusiner i vissa fall kan ärva varandra även utan testamente. Inställningen till att arv bör stanna inom släkten torde således ha ökat i och med en utomnordisk invandring till Sverige.

Hur bör en rättslig reglering ske för att tillgodose att kusiner kan ärva varandra i vissa fall, även vid avsaknad av testamente, samt vilka avväganden bör ske?

Utredningen tar upp frågan om att det skulle innebära stora kostnader att administrera ett arv när även kusiner kan tänkas ärva. Föreningen tror att de flesta dödsbodelägare inte anlitar juridiskt ombud när kvarlåtenskapen är relativt ringa, och istället överlåter åt t ex en boutredningsman att fördela arvet utan inblandning av eget ombud. Det ligger således i dödsbodelägarnas självbevarelsedrift att inte påföra sig kostnader som inte i sammanhanget kan motiveras utifrån kvarlåtenskapens storlek. Att det kommer att finnas en viss kostnad för fördelning av arvet är ifråkomligt och någonting som behöver accepteras.

Vidare kan föreningen inte se att det nödvändigtvis är förankrat i verkligheten att Sverige skulle vara unikt att ha ett register där personers släktingar finns registrerade. Enligt uppgift är det normalt förekommande i exempelvis arabländer att det finns register som registrerar släktskap. Personer dör även i dessa länder och arv behöver fördelas även där, så frågan har fått en lösning även i dessa länder. Må hända att frågan kanske inte blir lika lätt i ett fåtal av världens länder som inte har en fungerande statsapparat, vilket dock torde tillhöra undantaget.

Utredaren tar avstånd från att behandla kusiner annorlunda i hanteringen av arvet, när kusiner kan aktualiseras att ärva av varandra. Föreningen delar inte denna uppfattning. Det torde vara allmänt accepterat att mer avlägsna släktingar inte behandlas likadant. I verkliga livet tror föreningen att det ses som självklart att "enbart de närmaste sörjande kanske får plats och möjlighet att sitta längst fram på en begravning". Det finns en respekt och inneboende förståelse för att de närmaste släktingarna hanteras annorlunda jämfört med mer avlägsna. I exempelvis Finland är skattesatserna vid arv olika beroende på arvsklass. Desto längre ned i släkthierarkin, desto högre skattesats.

Föreningen ser därför det som naturligt att det skulle underlätta hanteringen av dödsboet att tidsgränser sätts för hur länge en bortavariande part ska ha möjlighet att göra sin rätt till arvet gällande. Gällande kusiner kan denna gräns sänkas till två år vid avsaknad av testamente. Utifrån vad som anförts i stycket ovan, tror föreningen att acceptansen för det är stor.

Utredningen tar även fasta på att Allmänna arvsfonden i dagsläget ofta får få men stora arv, med arv på exempelvis företag med betydande värden. Det innebär att den administrativa kostnaden för att fördela arvet ofta inte oproportionerligt minskar kvarlåtenskapen även om det skulle finnas många arvtagare såsom kusiner. Även om det skulle innebära i sammanhanget inte obetydliga kostnader för att fördela arvet, finns det andra värden än rent ekonomiska som kan uppskattas av den som får arvet. Det kan handla om att en person får arva en sak från sin bortgångna kusin, där saken ursprungligen kommer från en gemensam närmre släkting och har ett affektionsvärde inom släkten.

Vidare övervägs förbud i Sverige mot att kusiner ska få gifta sig med varandra, eftersom de anses vara för nära släkt med varandra. När kusiner anses vara nära släkt med varandra är det även en naturlig följd att de kan arva varandra i vissa fall även utan testamente.

Dock är Sveriges Juridiska Byråer SJB inte odelat positiv till att kusiner utan testamente ska kunna arva varandra i vissa fall. Föreningen ser att det kan bli många att kalla vid exempelvis bouppteckningar. Vidare kan det vara ett särskilt problem om många arvingar bor i utlandet, samt att antalet processer om ogiltigförklaring av testamente kan tänkas öka.

Hur Allmänna arvsfonden kan upplevas som kontroversiell

Allmänna arvsfonden är en fond som kan upplevas som något kontroversiell. När arv ska fördelas kan det finnas ytterligare fördelar med att låta kusiner arva varandra i vissa fall även utan testamente, för att kvarlåtenskapen i färre fall går till en organisation som inte torde anses vara helt självklar för alla.

Det får förmodas att en klar majoritet av befolkningen ser positivt på exempelvis Barncancerfonden som organisation. Det borde förklara varför många i undersökningar är positiva till att arvet går till ideella föreningar såsom Barncancerfonden. Dock ter sig Allmänna arvsfonden inte få en lika odelat god uppskattning i undersökningarna.

Sveriges Juridiska Byråer vill inte gå närmre in och recensera Allmänna arvsfonden samt dess syften, eftersom det kan uppfattas som ett alltför långtgående politiskt ställningstagande. Därför stannar föreningen vid att konstatera att Allmänna arvsfonden inte odelat torde uppfattas som positiv av allmänheten.

Det är korrekt att möjlighet till testamente finns, men alla planerar inte sin egen död.

Det är som anförts även en intressant notering att det är relativt få personer som aktivt väljer att testamentera till Allmänna arvsfonden av de som väljer att testamentera –

även bland de som har närmre släktingar och som därmed inte kan tänkas upprätta ett testamente i syfte att "göra Allmänna arvsfonden arvlös".

Om det är så att "staten" är en arvinge, är det alltså lämpligt att medlen även används till något som av en bred allmänhet upplevs som högst behjärtansvärt. Det kan inte Allmänna arvsfonden anses uppfylla. Istället för att behöva reformera Allmänna arvsfonden är det en bättre lösning att istället respektera den långtgående traditionen internationellt att arv i första hand behålls inom slakten.

Allmänna arvsfonden kan förslagsvis fortsätta sin verksamhet genom att få frivilliga donationer eller att personer frivilligt testamenterar dit, samt att arv fortsatt går till Allmänna arvsfonden när personer utan testamente avlider och när det enbart finns mer avlägsen släkt än kusiner.

Sammanfattande ställningstagande

Sveriges Juridiska Byråer konstaterar att utredningens förslag inte påverkar föreningens medlemmars möjlighet att få eller utföra uppdrag inom arvs- och testamentsrättens område.

Föreningen har därför inga synpunkter att framföra med anledning av betänkandet i denna del.

Sveriges Juridiska Byråer SJB anser att kusiner bör kunna ärva varandra även utan testamente när ingen närmre släkting finns. Mer avlägsna släktingar bör inte komma i fråga.

För att underlätta den praktiska hanteringen bör tidsgränser sättas för hur länge en bortavariande part ska ha möjlighet att göra sin rätt till arvet gällande. Tidsgränsen för kusiner vid avsaknad av testamente föreslås bli två år.

Den långtgående traditionen att arv i första hand behålls inom slakten bör således bättre respekteras.

Att kusiner aldrig ärver varandra vid avsaknad av testamente, såsom ordningen är idag, kan få vissa särskilt negativa följder. Exempelvis kan en person som avlider ha fått en sak med affektionsvärde inom slakten från t ex en farmor. I sådant fall vore det naturligt att denna sak går vidare till en kusin som hade samma farmor, när det inte finns närmre släktingar. Det vore olyckligt att denna sak – såsom ordningen är idag - istället skulle säljas, för att medlen ska gå till Allmänna arvsfonden. Visserligen har Allmänna arvsfonden möjlighet att avstå visst arv men det är ingen självklarhet, samt att den kvarlevande kusinen kanske inte ens får kännedom om saken när denne inte är arvtagare.

Eftersom det sker diskussion i Sverige att kusiner inte ska få gifta sig med varandra för att de är för nära släkt med varandra, är det ett naturligt led att det nära släktskapet erkänns genom att kusiner kan ärva varandra utan testamente i vissa fall.

Dock är föreningen inte odelat positiv till att kusiner utan testamente ska ärva varandra i vissa fall eftersom det bl a kan leda till ökad administration vid hantering av dödsbon, särskilt när många arvingar bor i utlandet.

Sveriges Juridiska Byråer SJB

Anders Samuelsson

Föredragande - Bedömningen avseende påverkan på våra medlemmar

Martin Thysell

Föredragande avseende bedömning avseende om kusiner och andra mer avlägsna släktingar i vissa fall ska ha rätt att ärva varandra i avsaknad av testamente

Svante Lindbäck

Ordförande